

SINTEZA OBIECTIILOR ȘI PROPUNERILOR
la proiectul Legii privind evaluarea externă a judecătorilor
și candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție

Conținutul articolelor/ punctelor din proiectul prezentat spre avizare și coordonare	Partici panful la avizare, consulta re publică	Nr.	Conținutul obiecției/ propunerii/recomandării	Argumentarea autorului proiectului
I. Obiecții și propuneri de ordin general				
CSJ	1.	1.	<p>În urma analizei notei informative la proiect în special a condițiilor care au impus elaborarea proiectului, Curtea constată că argumentele autorului invocate în susținerea necesității evaluării actualilor judecători sunt cel puțin reprobabile.</p> <p>Din nota informativă se profilează evident faptul că autorul nu a ținut cont de opinia Comisiei de la Veneția, care a indicat că ține de competența autorităților moldovenești de a decide dacă situația în justiția moldovenească creează o bază suficientă pentru supunerea judecătorilor Curții Supreme de Justiție evaluării extraordinare propuse în proiect. La fel, Comisia a indicat că doar situații critice și extraordinare, obiectiv justificate și demonstrate în domeniul sistemului judiciar pot justifica soluții radicale. Autorul proiectului nu a adus nici un argument plauzibil că există aceste premise pentru a interveni cu soluții radicale.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Reiterăm faptul că în Opinia sa din 2019 (pct. 18-19, 37-40, 84) dar și cea din 2021, Comisia de la Veneția a constatat deja, situația extraordinară în care se află Republica Moldova cu privire la starea gravă în justiție.</p>
	2.	2.	<p>În aceeași notă, autorul indică că proiectul „va conține aceleași condiții și reguli procedurale expertizate deja de Comisia de la Veneția (în Opinia din 2021 și în Follow up opinion din octombrie și decembrie 2022 cu privire la mecanismul de evaluare a judecătorilor CSJ)”. În cazul în</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Citatul invocat din par. 47 al Opiniei Comisiei de la Veneția nr. CDL-AD(2022)024 se referă la o versiune anterioară a proiectului de lege, în</p>

care autorul totuși ține cont de recomandările unui asemenea organism precum Comisia de la Veneția, acesta urma să ia în considerare următoarea constatare: *actualul proces de reformă judiciară din Republica Moldova nu implică modificări constituționale, iar modificările propuse sunt doar la nivel legislativ. Prin urmare, orice schemă de evaluare prevăzută de proiectul de lege și punerea sa în aplicare ar trebui să respecte actuala Constituție și în special prevederile constituționale privind independența justiției, inclusiv cele referitoare la Consiliul Superior al Magistraturii.*

Curtea amintește că în conformitate cu art. 7 din Constituție, Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică. La fel, unul din principiile activității de legiferare e respectarea ierarhiei actelor normative, ceea ce presupune că un act normativ nu poate deroga de la prevederile unui act normativ cu forță juridică superioară (art. 3 alin. (1) lit. f) din Legea nr. 100 din 22 decembrie 2017).

În acest sens, conform art. 123 alin. (1) din Constituție, Consiliul Superior al Magistraturii asigură numirea, transferarea, detașarea, promovarea în funcție și aplicarea de măsuri disciplinare față de judecători. Consiliul Superior al Magistraturii își exercită atribuțiile în mod direct sau prin intermediul organelor sale specializate.

Norma constituțională stabilește expres și limitativ organele care au competențe în ceea ce privește cariera judecătorilor. Așa-numita „Comisie de evaluare”, creată în temeiul unei legi (probabil organice) **nu este nici Consiliul Superior al Magistraturii, nici organ specializat al acestuia!**

Prin urmare, instituirea unui asemenea organ, precum și participarea acestuia în procesul de evaluare a

care rolul CSM în procesul de evaluare nu era reglementat suficient, iar Comisia de evaluare era împuternicită să adopte o „decizie”. Subliniem faptul că prevederile respective au fost modificate conceptual.

Drept urmare, potrivit versiunii proiectului prezentat repetat spre avizare, Comisia de evaluare va întocmi un raport, ce va fi transmis la CSM. Subliniem că anume CSM va fi împuternicit cu dreptul de a accepta sau nu concluziile din raportul Comisiei de evaluare și de a decide în privința eliberării sau nu din funcție a judecătorilor.

		<p>judcătorilor Curții Supreme de Justiție, contravine Constituției. Astfel, având în vedere că pretinsul mecanism de evaluare a judecătorilor în exercițiu ai Curții Supreme de Justiție contravine Constituției Republicii Moldova, Curtea avizează negativ proiectul menționat.</p>	
	<p>CAPC</p>	<p>3.</p> <p>Proiectul conține reglementări cu impact asupra bugetului. Ne referim, în special, la eventualele demisii ale judecătorilor CSJ, demisii care urmează a fi acceptate cu achitarea tuturor plăților salariale. Astfel, în virtutea articolelor 25 și 26 din Legea nr. 100/2017, proiectul ar trebui supus analizei de impact în condițiile Metodologiei de analiză a impactului în procesul de fundamentare a proiectelor de acte normative, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 23/2019.</p> <p>Autorul ar trebui să-și argumenteze opțiunea, specificând motivele pentru care consideră inacceptabilă evaluarea extraordinară a judecătorilor CSJ în condițiile Legii nr. 154/2012 privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor, în virtutea art. 13 alin. (4) lit. d) din legea citată, cu respectarea prevederilor Regulamentului cu privire la criteriile, indicatorii și procedura de evaluare a performanțelor judecătorilor, aprobat prin Hotărârea nr. 212/8/2013 al Consiliului Superior al Magistraturii (CSM). Evaluarea extraordinară, în condițiile legislației în vigoare, nu numai nu suscită probleme de legalitate și legitimitate, dar și este mai obiectivă, cuprinzătoare și pertinentă, grație criteriilor și indicatorilor stabiliți, aceștia fiind: Eficiența activității [...], Calitatea activității [...], Integritatea profesională [...]</p> <p>Autorul trebuie să-și argumenteze opțiunea și în ceea ce privește evaluarea „integrității financiare”, opțiune care, la fel, neglijează cadrul normativ existent, iar în unele aspecte – contravine acestuia. Ne referim la Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate și</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Subliniem că la etapa inițială prevederile referitoare la evaluarea judecătorilor CSJ constituiau parte integrantă a ”proiectului Legii cu privire la Curtea Supremă de Justiție și modificarea unor acte normative”. Astfel, la etapa respectivă a fost întocmită Analiza impactului de reglementare, care a fost consultată cu Ministerul Finanțelor. Subliniem că analiza de impact respectivă este parte componentă în dosarul de însoțire a proiectului noii legi cu privire la CSJ. Nu considerăm necesar de a o dubla pentru prezentul proiect.</p> <p>Referitor la ineficiența mecanismelor actuale de verificare a integrității judecătorilor, menționăm că argumentele de rigoare sunt invocate atât în Nota informativă a proiectului noii legi cu privire la CSJ, cât și în Nota informativă a prezentului proiect.</p>

Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale.

Nu este clară ignorarea de către autor a unui alt instrument anticorupție, care ar fi util pretinsului scop – evaluarea integrității instituționale. Instrumentul este aplicabil speței, procedurile fiind de competența Centrului Național Anticorupție (CNA), în condițiile Legii nr. 325/2013 privind evaluarea integrității instituționale și Metodologiei de identificare a riscurilor de corupție în cadrul entităților publice, de identificare a agenților publici expuși acestor riscuri și de analiză a factorilor de risc care le generează, aprobată prin ordinul nr. 50/2018 al directorului CNA. Procedurile includ și eventuala testare a integrității profesionale prin efectuarea testelor de rigoare.

Permanențul argument al „corupției din sistem” nu mai poate fi reținut. Or, urmând logica autorului, la finisarea procedurilor de pre-vetting, organele de autoadministrare a judecătorilor ar fi trebuit să fie „curățate” de „corupți”, astfel devenind „legitimizate” în a decide asupra carierei judecătorilor. De altfel, reamintim că numirea, propriu-zisă, a judecătorilor ține de competența Președintelui Republicii Moldova.

Și în cazul Autorității Naționale de Integritate (ANI), autorul nu ar mai trebui să aibă pretenții. În anul 2022, urmare a intervențiilor legislative și a demisiei din funcție a conducătorului ANI, a devenit funcțională noua componentă a Consiliului de integritate. Entitatea nu mai suscită critici din partea oficialilor și, recent, a lansat procedurile de concurs pentru suplirea funcției de președinte al ANI.

În sfârșit, și Centrul Național Anticorupție (CNA) a devenit „credibil” pentru oficiali. În anul 2022, urmare a intervențiilor legislative și revocării din funcție a conducătorului CNA, Parlamentul a numit un nou director al CNA. Numirea a fost efectuată în condițiile unei discreții

	<p>nelimitate a parlamentarilor, procedurile de concurs fiind excluse.</p> <p>Autorul trebuie să explice raționamentul substituirii tuturor acestor instituții, în evaluarea extraordinară a judecătorilor CSJ, instituții pentru care se va cheltui, în anul 2023, estimativ, 716 milioane lei. Potrivit anexei nr. 3 la Legea bugetului de stat pentru anul 2023, nr. 359/2022, se vor cheltui: 553.417,6 mii lei pentru CSM, 22.209,5 lei – pentru ANI; 140.861,8 lei – pentru CNA.</p> <p>De altfel, în derulare este procesul de pre-vetting, care, în opinia noastră, tocmai demonstrează caracterul îndoielnic al procedurilor, fiind necesară, mai degrabă, renunțarea de la acestea, decât aplicarea, în fond, a unor proceduri similare în raport cu judecătorii CSJ. În viziunea noastră, analiza experienței Comisiei de pre-vetting este esențială în fundamentarea, dar și în dezbaterile asupra oportunității Proiectului.</p>	
<p>Nu se acceptă.</p> <p>Obiectiile referitoare la încălcarea Constituției și a standardelor internaționale nu pot fi reținute, deoarece Comisia de evaluare nu va avea competența de a decide referitor la eliberarea din funcție a judecătorului CSJ. Reieșind din recomandările Comisiei de la Veneția, proiectul a fost ajustat, astfel încât Comisia de evaluare va întocmi un raport referitor la informația acumulată despre persoana evaluată și îl va transmite CSM-ului, împreună cu o copie a dosarului. Subliniem că anume CSM va fi împuternicit să</p>	<p>4.</p> <p>Proiectul, de principiu, este inacceptabil. În acest sens, reiterăm și insistăm asupra celor expuse în Opinia CAPC asupra Proiectului de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție, cu referire la prevederile privind evaluarea extraordinară a judecătorilor CSJ. Conceptul suscită probleme, în viziunea noastră, iremediabile, din perspectiva standardelor internaționale și naționale.</p> <p><i>Din perspectiva standardelor internaționale, reiterăm că, în Republica Moldova, există o discrepanță între corupția percepută (sondaje de opinie publică) și cea reală (statistici privind criminalitatea), inclusiv în Judiciar. Judecătorii nu sunt în topul persoanelor vizate de dosarele de corupție, dar nici în topul persoanelor în privința cărora au fost constatate încălcări de către ANI. Evident, percepția este la fel de dăunătoare pentru funcționarea unui stat democratic ca și corupția în sine. Însă, problema trebuie abordată, în exclusivitate, în spiritul standardelor internaționale, cum ar</i></p>	

fi Avizul nr. 21 (2018) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) „Prevenirea corupției în rândul judecătorilor”.

[...]

În speță, prevederile din Proiect, care se referă atât la Comisia de evaluare, cât și la procedura de evaluare, nu corespunde, de principiu, standardelor minime în domeniu.

Din perspectiva standardelor naționale, reiterăm cele menționate în Opinia CAPC asupra Proiectului de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție și insistăm asupra faptului că Proiectul este nepotrivit articolelor 116, 121/1 și 123 din Constituția Republicii Moldova. În sensul normelor constituționale, judecătoria instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii. Judecătoria instanțelor judecătorești se numesc în funcție, în condițiile legii, până la atingerea plafonului de vârstă, de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea CSM. Deciziile privind numirea judecătorilor și cariera acestora trebuie să fie adoptate în baza unor criterii obiective, bazate pe merit, și a unei proceduri transparente, în condițiile legii. Promovarea sau transferul judecătorilor se face doar cu acordul acestora. CSM este garantul independenței autorității judecătorești, care asigură numirea, transferarea, detașarea, promovarea în funcție și aplicarea de măsuri disciplinare față de judecători. CSM își exercită atribuțiile în mod direct sau prin intermediul organelor sale specializate.

Potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, care se referă la evaluarea extraordinară a Procurorului General, însă ar putea fi raportată speței, Constituția prevede explicit subiectele cu atribuții decizionale în cariera judecătorilor – CSM și Președintele Republicii Moldova. Cadrul constituțional național impune, mai curând, o regulă strictă privind competențele CSM, iar orice redistribuire a competențelor de luare a deciziilor care afectează în mod

decidă în privința promovării sau nepromovării evaluării judecătorului.

Astfel, prevederile proiectului sunt în spiritul Constituției.

		<p>substanțial mandatul constituțional al unei autorități pretinde un amendament constituțional. În speță, Comisia de evaluare nu constituie organ specializat al CSM în sensul normelor constituționale. Astfel, se intervine substanțial în mandatul constituțional al CSM, ceea ce contravine Constituției.</p> <p>[...]</p> <p>Este de remarcat că Proiectul nu a fost precedat de modificările de rigoare ale Constituției, fapt care demonstrează lipsa unui consens privind novațiile.</p> <p>[...]</p> <p>Inițiativa pare a fi conjuncturală. Singurul efect urmărit pare a fi substituirea, în funcții importante, a unor persoane cu altele, iar, potrivit standardelor, modificările legislative nu trebuie să fie ad hominem, altfel spus – ele nu trebuie să urmărească substituirea titularilor de funcții specifice sub pretextul reformei instituționale.</p> <p>[...]</p>	
II. Obiectii și propuneri la articolele/punctele din proiect			
<p>Articolul 3. Subiecții evaluării</p> <p>[...]</p> <p>(3) Nu sunt supuși evaluării:</p> <p>c) judecătorii și candidații la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție care au promovat evaluarea integrității prevăzută de Legea nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare</p>	CSJ	<p>5.</p> <p>Art. 3 alin. (3) - (5) – „Nu vor fi evaluați judecătorii care în termen de 20 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei legi depun cerere de demisie [...] De la data depunerii cererii de demisie, judecătorul respectiv al Curții Supreme de Justiție nu participă la adoptarea actelor judecătorești de dispoziție”. În opinia Curții, însăși acțiunea de depunere a cererii de demisie nu poate produce efecte juridice. În varianta propusă de către autor, neparticiparea la realizarea actului justiției poate fi asimilată unei suspendări din funcție (care de altfel, poate fi dispusă doar de către CSM). Curtea amintește că demisia își produce efectele din momentul acceptării acesteia de către autoritatea responsabilă de numirea în funcție. La caz, conform art. 9 alin. (1) din Legea nr. 789 din 26 martie 1996, Judecătorii Curții Supreme de Justiție sunt numiți în funcție de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Reiterăm argumentele din cadrul primei avizări:</p> <p>„Demisia presupune încetarea raporturilor de muncă din proprie inițiativă.</p> <p>În cazul judecătorilor, între momentul depunerii cererii de demisie și momentul ”acceptării acesteia” apare o perioadă de timp de câteva zile/săptămâni.</p> <p>Persoanele care vor depune cerere de demisie, refuzând astfel să participe la evaluarea integrității, nu au ”dreptul moral” de a participa în perioada</p>

<p>ale judecătorilor și procurorilor;</p> <p>d) judecătorii care, în termen de 20 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei legi, depun cerere de demisie.</p> <p>(4) Cererea de demisie depusă în condițiile alin. (4) lit. b) poate fi retrasă doar în interiorul termenului de 20 de zile. Depunerea de către judecător a cererii de demisie după expirarea acestui termen, indiferent de motivul invocat, se echivalează cu nepromovarea evaluării. De la data depunerii cererii de demisie, judecătorul respectiv al Curții Supreme de Justiție nu participă la adoptarea actelor judecătorești de dispoziție.</p> <p>(5) Consiliul Superior al Magistraturii examinează cererea de demisie și se pronunță asupra acesteia în cel mult 10 zile de la expirarea termenului prevăzut la alin. (4). Judecătorii care au demisionat astfel nu pot deveni din nou judecători timp de 7 ani.</p>		<p>Superior al Magistraturii, iar potrivit art. 1 alin. (1 și 5) din Legea privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale nr. 173 din 06 iulie 1994, decretetele Președintelui Republicii Moldova intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial.</p> <p>La fel, Curtea consideră că asemenea formulări/interdicții, instituie o prezumție de lipsă de integritate în privința judecătorilor care nu doresc să participe la un asemenea proces de evaluare.</p> <p>6. În ceea ce privește alin. (5), redacțiile anterioare ale proiectului nu prevedeau o asemenea interdicție, respectiv, această prevedere nu a fost avizată de către Comisia de la Veneția. În mod firesc, unicul efect juridic generat de demisie e încetarea raporturilor de serviciu. Prin urmare, instituirea unei asemenea interdicții este lipsită de orice substrat juridic sau factologic. Mai mult, nota informativă nu conține nici un argument cu privire la acest aspect. Prin urmare, Curtea avizează negativ propunerea menționată.</p>	<p>respectivă la adoptarea actelor judecătorești de dispoziție.”</p> <p>Nu se acceptă.</p> <p>Obiecția nu poate fi reținută, or, prevederea la care se face referință în aviz a fost avizată cu Comisia de la Veneția în luna decembrie 2022, aceasta nefiind criticată.</p>
<p>CA</p> <p>Bălți</p> <p>(5) Consiliul Superior al Magistraturii examinează cererea de demisie și se pronunță asupra acesteia în cel mult 10 zile de la expirarea termenului prevăzut la alin. (4). Judecătorii care au demisionat astfel nu pot deveni din nou judecători timp de 7 ani.</p>	<p>7.</p>	<p>Propunem ca art.3 al. 3 lit. b) ”Nu sunt supuși evaluării: judecătorii care, în termen de 20 zile de la intrarea în vigoare a prezentei legi, depun cerere de demisie” și în continuare pe text cu referire la acest termen considerăm că acesta urmează să fie calculat de la constituirea Comisiei de evaluare, pe motiv că 20 zile de la intrarea în vigoare a prezentei legi este un termen foarte scurt și restrictiv.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Regula generală, stabilită de art. 384 Cod civil prevede că „Termenul se instituie prin indicare a unei date calendaristice, a unei perioade sau prin referire la un eveniment viitor și sigur că se va produce.”</p> <p>Pentru spor de precizie termenul de 20 de zile este mai oportun a fi condiționat de intrarea în vigoare a legii. Mai mult, la constituirea Comisiei de evaluare deja se va cunoaște cu certitudine numărul judecătorilor care vor fi supuși evaluării și, după caz, numărul de</p>

	8.	<p>Privitor la prevederile al. 4 a aceleiași norme: <i>”De la data depunerii cererii de demisie, judecătorul respectiv al Curții Supreme de Justiție nu participă la adoptarea actelor judecătorești de dispoziție”</i>. Venim cu propunerea de a exclude enunțul respectiv, dat fiind faptul că contravine Legii privind Statul judecătorului, care în art.11 al.1 al Statutului judecătorului <i>”Judecătorii se numesc în funcție, din rândul candidaților selectați în urma concursului, de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Judecătorii sunt numiți în funcție până la atingerea plașonului de vârstă de 65 de ani”</i>.</p> <p>Deplinătatea atribuțiilor judecătorului apar în momentul publicării Decretului Președintelui Republicii Moldova, privind numirea în funcție, în Monitorul Oficial și se mențin până la emiterea/publicarea Decretului de destituire/demisie, și nu pot înceta în baza unei cereri de demisie.</p> <p>Considerăm că la articolul menționat urmează a fi stabilite excepții cu referire la condiția nepromovării evaluării în cazul depunerii cererii de demisie peste termenul stabilit, cerere care ar putea fi condiționată de anumite circumstanțe excepționale (de ex. boală gravă de care ultimul nu a cunoscut anterior sau care a intervenit subit, etc.)</p>	<p>locuri vacante ce vor putea fi scoase la concurs.</p> <p>Nu se acceptă.</p> <p>Potrivit art. 25 alin. (2) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului <i>”Eliberarea judecătorului din funcție se face prin hotărâre a Consiliului Superior al Magistraturii.</i></p> <p>Respectiv, argumentul că <i>”deplinătatea atribuțiilor judecătorului [...] se mențin până la emiterea/publicarea Decretului de destituire/demisie, și nu pot înceta în baza unei cereri de demisie”</i> nu poate fi reținut.</p>
<p>CA Bălți</p>	9.	<p>Următoarea propunere este la al.5 al art.17, considerăm că sintagma <i>”7 ani”</i> urmează a fi înlocuită cu sintagma <i>”5 ani”</i>, fiind un termen mai rezonabil pentru aplicarea interdicțiilor.</p> <p>Dacă facem analogie cu Codul penal, potrivit art. 65 al.2, <i>Privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate poate fi stabilită de instanța de judecată pe un termen de la 1 la 5 ani, iar în cazurile expres</i></p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Termenul de 7 ani este sincronizat cu cel din art. 17 alin. (5), care de asemenea prevede interdicția de a ocupa funcția de judecător pentru o perioadă de 7 ani.</p>

			<p><i>prevăzute în Partea specială a prezentului cod – pe un termen de la un an la 15 ani.</i></p> <p>În această ordine de idei, restricția că judecătorii eliberați din funcție ca temei al nepromovării evaluării nu pot deveni din nou judecători timp de 7 ani, este mai drastică decât sancțiunea complementară a unei infracțiuni penale, pe când la caz este vorba mai mult de o sancțiune disciplinară.</p>	
<p>Articolul 4. Competența și mandatul Comisiei de evaluare</p> <p>[...]</p> <p>(4) Comisia de evaluare activează pînă la numirea ultimului judecător al Curții Supreme de Justiție, inclusiv pînă la finalizarea examinării de către Curtea Supremă de Justiție a ultimei contestații depuse împotriva hotărîrii Consiliului Superior al Magistraturii potrivit art. 18.</p> <p>[...]</p>	<p>UARM</p>	<p>10.</p>	<p>Alin. (9) art. 21 și alin. (4) art. 4 se va revizui, deoarece nu ține cont de procedura de reevaluare dispusă de Curtea Supremă de Justiție după examinarea contestațiilor depuse împotriva hotărîrii Consiliului Superior al Magistraturii potrivit art. 18.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Alineatul (4) a fost formulat astfel, încît Comisia de evaluare să poată activa pînă la epuizarea ultimei contestații posibile, inclusiv și în cazul reevaluării.</p>
<p>Articolul 11. Criteriile de evaluare</p> <p>(1) În sensul prezentei legi, evaluarea constă în verificarea integrității etice și financiare a subiecților indicați la art. 3 alin. (1).</p> <p>(2) Se consideră că subiectul nu corespunde cerințelor de integritate etică dacă Comisia are dubii serioase că:</p>	<p>CSJ</p>	<p>11.</p>	<p>Art. 11 – Criteriile de apreciere a „integrității” propuse de către autor ridică semne serioase de întrebare. Din perspectiva alin. (5), se pare că Comisia de evaluare în activitatea sa substituie Autoritatea Națională de Integritate, Serviciul Fiscal de Stat și organele de urmărire penală, fiind subminată astfel autoritatea unor organe de stat.</p> <p>În ceea ce privește „suspiciunile rezonabile privind comiterea actelor de corupție”, Curtea remarcă că suspiciunile respective sunt verificate de către autoritățile competente (organele de urmărire penală) în cadrul procesului penal. Curtea amintește că potrivit art. 21 din Constituție, persoana se prezumă nevinovată pînă când</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Subliniem că verificarea efectuată de Comisia de evaluare nu au drept scop substituirea unui proces penal și nici nu are efectele unui proces penal.</p> <p>Pe parcursul ultimilor ani, activitatea autorităților menționate s-a dovedit a fi mai puțin eficientă în raport cu încălcările comise de unii judecători. Comisia de evaluare nu va substitui nici una din autoritățile respective, ci va folosi informația din bazele de date</p>

<p>a) acesta a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor, a procurorilor sau, după caz, a altor profesii, precum și nu a admis, în activitatea sa acțiuni sau incalpațiuni reprobabile, care ar fi inexplicabile pentru un profesionist în domeniul dreptului;</p> <p>b) în privința acestuia există suspiciuni rezonabile privind comiterea actelor de corupție, actelor conexe actelor de corupție sau faptelor coruptibile în sensul Legii integrității nr. 82/2017;</p> <p>c) acesta a încălcat regimul juridic al declarării averii și intereselor personale, al conflictelor de interese, al incompatibilităților, al restricțiilor și/sau al limitărilor.</p> <p>(3) Se consideră că un candidat nu corespunde criteriului de integritate financiară dacă Comisia are dubii serioase că:</p> <p>a) diferența dintre avere, cheltuieli și venituri din ultimii 15 ani nu depășește 10 de salarii medii pe economie, în cuantumul stabilit de Guvern</p>	<p>CA Bălți</p>	<p>12.</p>	<p>vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale. Prin urmare, dubiile privind săvârșirea actelor de corupție pot genera efectele juridice prevăzute de legea penală și procesual-penală. Până la confirmarea acestora în modul prevăzut la art. 21 din Constituție, acestea nu pot <i>de iure</i> afecta cariera judecătorului.</p> <p>Astfel, Curtea avizează negativ propunerea menționată.</p>	<p>ale acestora pentru a genera raportul necesar către CSM.</p>
		<p>La art. 11 al.3 lit.b) al Legii, ”Se consideră că un candidat nu corespunde criteriului de integritate financiară dacă Comisia are dubii serioase că: diferența dintre avere, cheltuieli și venituri din ultimii 15 ani nu depășește 10 salarii medii pe economie”, venim cu propunerea de a fi introduse clarități, deoarece generează posibilitatea interpretării, legea nefiind clară, certă și previzibilă. Cheltuielile și veniturile nu trebuie să depășească 10 salarii medii pe economie cumulativ pe toți 15 ani sau pentru fiecare an separat. Iar dacă cumulativ, aceasta să fie stabilită la 20 de salarii medii, similar cu Legea nr.133/17.06.2016</p> <p>Mai mult, că conform dispoziției art. 2 al Legii privind declararea averii și intereselor personale nr. 133 din 17.06.2016: ”diferență substanțială – diferență care depășește 20 de salarii medii lunare pe economie dintre averea subiectului declarării deținută la începutul perioadei în care acesta a devenit subiect al declarării, cumulată cu veniturile obținute în această perioadă, inclusiv veniturile membrilor de familie sau al concubinului/concubinei, pe de o parte, și averea deținută la începutul verificării, inclusiv cheltuielile realizate în această perioadă, pe de altă parte; ”.</p> <p>Aceiași situație confuză care urmează a fi concretizată este și la prevederile lit.c) ale aceleiași norme, unde nu este clar, candidatul în ultimii 10 ani nu a admis iregularități</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Diferența respectivă se referă la cei 15 ani/10 ani cumulativ.</p> <p>Propunerea de a stabili faptul că discrepanța respectivă se referă la „fiecare an” nu poate fi acceptată, or, suma care ar putea să rezulte în acest mod ar fi prea mare.</p>	

<p>pentru anul în care are loc evaluarea;</p> <p>b) în ultimii 10 ani nu a admis iregularități fiscale în urma cărora impozitul neplătit a depășit 3 salarii medii pe economie, în cuantumul stabilit de Guvern pentru anul în care are loc evaluarea.</p> <p>(4) Pentru evaluarea integrității financiare a candidatului, Comisia de evaluare poate verifica:</p> <p>a) respectarea de către candidat a regimului fiscal în partea ce ține de achitarea impozitelor la folosirea mijloacelor și veniturilor rezultate din proprietatea deținută, precum și a veniturilor impozabile, și în partea ce ține de achitarea drepturilor de import și drepturilor de export;</p> <p>b) respectarea de către candidat a regimului juridic al declarării averii și intereselor personale;</p> <p>c) modul de dobândire a bunurilor aflate în proprietatea sau posesia candidatului ori a persoanelor indicate la art. 3 alin. (2), precum și cheltuielile</p>		<p>fiscale în urma cărora impozitul neplătit a depășit 3 salarii medii pe economie pentru toți 10 ani cumulativ sau pentru fiecare an separat.</p> <p>Prin urmare, propunem la lit. b) și la lit. c) să fie menționat expres în text și să fie introdusă sintagma ”<i>pentru fiecare an</i>”, sau după caz, 20 salarii medii.</p>	
--	--	---	--

legate de întreținerea acestor bunuri;

d) sursele de venit ale candidatului și, după caz, ale persoanelor indicate la art. 3 alin. (2);

e) dacă există sau nu contracte de împrumut, credit, leasing, asigurare sau alte contracte care pot asigura beneficii de ordin financiar, în care candidatul, persoana indicată la art. 3 alin. (2) sau persoana juridică în care aceștia au calitatea de beneficiari efectivii este parte contractantă;

f) dacă există sau nu donații în care candidatul sau persoana specificată la art. 3 alin. (2) are statut de donatar sau de donator;

g) alte aspecte relevante pentru clarificarea originii averii candidatului și pentru justificarea acesteia.

(5) La aprecierea criteriilor prevăzute la alin. (2)-(4), actele sau constatările altor organe cu competențe în domeniile respective nu au o valoare prestabilită pentru Comisia de evaluare.

<p>Articolul 17. Examinarea de către Consiliul Superior al Magistraturii a rezultatelor evaluării</p> <p>(1) Consiliul Superior al Magistraturii examinează în ședință publică rezultatele evaluării judecătorului în baza dosarului de evaluare primit de la Comisia de evaluare. Judecătorul poate prezenta informații suplimentare pe care le consideră relevante doar dacă confirmă că a fost în imposibilitate de a le prezenta anterior. Reprezentantul Comisiei de evaluare și judecătorul evaluat, în persoană, sunt în drept să își prezinte poziția.</p> <p>(2) Prin hotărâre motivată adoptată în cel mult 30 zile de la recepționarea documentelor menționate în art. 16 alin. (6), Consiliul Superior al Magistraturii:</p> <p>c) acceptă raportul Comisiei de evaluare și constată promovarea sau nepromovarea evaluării;</p> <p>d) respinge raportul Comisiei de evaluare și dispune, o singură dată, reluarea procedurii de</p>	<p>CSJ</p>	<p>13.</p> <p>Art. 17 alin. (4) – Potrivit autorului proiectului, hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii constituie temei pentru eliberarea din funcție a judecătorului în conformitate cu art. 25 alin. (1) lit. n) din Legea nr. 544 cu privire la statutul judecătorului și consecințele acesteia. La ora actuală, temeiul de eliberare din funcție menționat de autor, nu există. Prin urmare, trimiterea la o normă inexistentă este inadmisibilă.</p> <p>Astfel, Curtea avizează negativ propunerea respectivă.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Subliniem faptul că simultan cu prezentul proiect, Ministerul Justiției a elaborat un proiect de lege pentru modificarea cadrului normativ conexe, care prevede completarea Legii nr. 544 cu prevederea invocată în aviz. Acest proiect, înregistrat cu nr. unic 991/MJ/2022 a fost supus consultării, inclusiv cu CSJ (avizul CSJ nr. 36 din 20 ianuarie 2023).</p> <p>Proiectele ce țin de reformarea și evaluarea CSJ urmează a fi promovate concomitent.</p> <p>Drept urmare, argumentele formulate de autorul avizului nu pot fi reținute.</p>
<p>14.</p> <p>Art. 17 alin. (5) – În ceea ce privește interdicția de 7 și 5 ani de a ocupa anumite funcții, Curtea reiterează că însăși legea penală stabilește un termen mai mic pentru o asemenea sancțiune (a se vedea art. 65 alin. (2) Cod Penal – de la 1 la 5 ani și doar în cazurile expres prevăzute în partea specială a prezentului cod – pe un termen de la 1 la 15 ani). Actul comisiei (organ ad-hoc) prin care se constată o pretinsă lipsă de integritate „etică sau financiară” nu poate echivala cu un act emis de către Autoritatea Națională de Integritate, or misiunea atribuită acestei comisii de către autor, competențele acesteia se rezumă la examinarea candidaților din perspectiva ocupării funcției de judecător al CSJ.</p> <p>În ceea ce privește interdicția de a exercita anumite profesii (care nu cad sub incidența legii nr. 158 din 04 iulie 2008 și legii nr. 199 din 16 iulie 2010), Comisia de la Veneția în Opinia nr. 1100/2022 (CDL-AD(2022)024) din 21 octombrie 2022, a reținut că fără evaluarea proporționalității în raport cu gravitatea faptei, asemenea</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Cu referire la interdicția de a ocupa anumite funcții, subliniem faptul că aceasta nu se va aplica prin actul Comisiei de evaluare.</p> <p>Reiterăm că hotărârea finală va fi luată de CSM, în baza raportului întocmit de Comisia de evaluare și a materialelor din dosarul persoanei evaluate.</p> <p>Subliniem că proiectul reglementează expres împuternicirile CSM-ului de a accepta sau de a nu accepta raportul Comisiei de evaluare.</p> <p>Referitor la consecințele respective, menționăm că comentariile Comisiei de la Veneția se refereau la o versiune anterioară a proiectului de lege, în</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Cu referire la interdicția de a ocupa anumite funcții, subliniem faptul că aceasta nu se va aplica prin actul Comisiei de evaluare.</p> <p>Reiterăm că hotărârea finală va fi luată de CSM, în baza raportului întocmit de Comisia de evaluare și a materialelor din dosarul persoanei evaluate.</p> <p>Subliniem că proiectul reglementează expres împuternicirile CSM-ului de a accepta sau de a nu accepta raportul Comisiei de evaluare.</p> <p>Referitor la consecințele respective, menționăm că comentariile Comisiei de la Veneția se refereau la o versiune anterioară a proiectului de lege, în</p>	

<p>evaluare a judecătorului, dacă constată circumstanțe care puteau duce la promovarea, sau după caz, nepromovarea evaluării;</p> <p>c) după recepționarea raportului Comisiei de evaluare întocmit ca urmare a efectuării evaluării repetate prevăzute la lit. b), acceptă raportul în temeiul literei a) sau îl respinge și constată promovarea sau nepromovarea evaluării.</p> <p>(3) Hotărârea motivată a Consiliului Superior al Magistraturii se publică pe pagina sa web oficială și se expediază prin email judecătorului vizat și Comisiei de evaluare în ziua adoptării.</p> <p>(4) Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii cu privire la nepromovarea evaluării are ca efect eliberarea din funcție a judecătorului, în conformitate cu art. 25 alin. (1) lit. n) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului și consecințele acesteia.</p> <p>(5) Judecătorul eliberat din funcție conform alin. (4) nu are dreptul de a exercita</p>	<p>sancțiuni sunt disproporționate și ar trebui reexamineate (par. 61).</p> <p>La etapa avizării ulterioare a proiectului, autoritățile Moldovenești în comentariile din 12 decembrie au indicat că nu vor urma această recomandare, invocând jurisprudența CtEDO (cauza Xhoxhaj c. Albania).</p> <p>Comisia de la Veneția în Opinia nr. 1114/ 2022 (CDL-AD(2022)049) din 19 decembrie 2022 a reținut că acest precedent este irelevant în contextul Republicii Moldova. La fel, Comisia a constatat că deși autoritățile au menționat în comentariile din 12 decembrie că în cazul evaluării negative, orice altă sancțiune decât concedierea, ar fi vădit insuficientă, Comisia a subliniat în continuare necesitatea de a asigura CSM o marjă de apreciere în aplicarea diferitelor măsuri, eliminarea din funcția de judecător fiind o soluție <i>ultima ratio</i>, în conformitate cu principiul proporționalității (par. 39-40).</p> <p>La fel, Curtea Supremă de Justiție menționează că din perspectiva CEDO, relevantă la acest aspect este cauza SEVDARI v. ALBANIA (Application no. 40662/19), unde Curtea a reținut că eliberarea din funcție a reclamantului (procuror) a fost disproporționată în raport cu faptele acesteia, constatând astfel încălcarea art. 8 CEDO.</p> <p>În opinia Curții, instituirea unor asemenea consecințe/sancțiuni, conturează ideea că proiectul respectiv este îndreptat împotriva unor judecători a Curții Supreme de Justiție aflați în exercițiul funcției, singurul efect urmărit fiind substituirea în funcții importante, a unor persoane cu altele. Concluzia respectivă este fortificată și prin prevederile proiectului, care în esență, vin să stimuleze demisia judecătorilor Curții.</p> <p>Astfel, Curtea avizează negativ propunerea respectivă.</p>	<p>care era prevăzută o interdicție pentru 10 ani de a ocupa anumite funcții expres stabilite (para 61 din Opinia Comisiei de la Veneția nr. CDL-AD(2022)024). Subliniem că prevederea respectivă a fost modificată, fiind <i>micșorată durata interdicției</i> (de la 10 ani la 7 pentru funcția de judecător și 5 pentru celelalte funcții/profesii) și <i>revizuită lista funcțiilor</i> (s-a exclus serviciul public).</p> <p>Remarcăm că în cadrul consultării ulterioare a proiectului cu Comisia de la Veneția, aceasta nu a obiectat referitor la redacția nouă a alineatului respectiv.</p>
---	---	--

<p>funcția de judecător timp de 7 ani, de a fi admis și de a exercita profesii de: procuror, avocat, notar, administrator autorizat, executor judecătoresc precum și funcții de demnitate publică timp de 5 ani din data rămânerii definitive a hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii.</p>			
<p>Articolul 15. Audierea [...] (2) Audierea are loc în ședință publică, care se înregistrează prin mijloace audio/video. Comisia de evaluare poate decide să desfășoare audierile sau o parte din ele în ședință închisă dacă acest lucru este absolut necesar pentru protecția ordinii publice, vieții private sau moralității. În cazul în care Comisia de evaluare respinge solicitarea persoanei evaluate de a desfășura audierile sau o parte din ele în ședință închisă, acesta poate anunța imediat comisia despre retragerea sa din procesul de evaluare și despre demisia sa în condițiile art. 3 alin. (4). [...]</p>	<p>UARM</p>	<p>15.</p> <p>La art. 15 alin. (2), propunem completarea ultimului enunț prin indicarea soluției prevăzute de proiectul lege în cazul în care judecătorul evaluat refuză audierea sa publică de către Comisia de evaluare. Astfel, în cazul în care judecătorul respectiv nu va depune totuși cerere de demisie în condițiile art. 3 alin. (4), soluția este evaluarea în continuare a judecătorului în ședință publică cu prezența sau în lipsa acestuia, în baza informației acumulate, fie prezentate suplimentar în ședința Comisiei de evaluare de către judecătorul evaluat sau avocatul/avocatul-stagiar care-l reprezintă.</p>	<p>Se acceptă. Modificarea a fost operată în textul proiectului.</p>

<p>Articolul 18. Contestarea hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii</p> <p>(1) Prin derogare de la prevederile Codului administrativ, hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii prevăzută la art. 17 alin. (4) poate fi contestată de către judecătorul vizat la Curtea Supremă de Justiție în termen de 5 zile de la primirea hotărârii motivate a Consiliului Superior al Magistraturii.</p>	<p>UARM</p>	<p>16.</p>	<p>La alin. (1) art. 18 propunem substituirea cuvântului „primirea” cu cuvântul „comunicarea”, conform terminologiei folosite în Codul administrativ (capitolul V titlul II).</p>	<p>Se acceptă. Modificarea a fost operată în textul proiectului.</p>
<p>(2) Contestarea se depune la Curtea Supremă de Justiție și se examinează în termen de cel mult 30 de zile de un complet format de drept din primii 3 judecători care au promovat evaluarea și nu au activat în cadrul Curții Supreme de Justiție până la data de 31 decembrie 2022. Curtea Supremă de Justiție admite contestația doar dacă constată existența unor circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea evaluării și, în acest caz, dispune reluarea procedurii de evaluare de către Comisia de evaluare.</p> <p>...</p>	<p>CSJ</p>	<p>17.</p>	<p>Art. 18 alin. (2) – Contestația se examinează de un complet format din 3 judecători ai Curții Supreme de Justiție care au promovat evaluarea și nu au activat în cadrul Curții Supreme de Justiție până la data de 31 decembrie 2022.</p> <p>Conform art. 12 alin. (2) lit. a) din proiectul Legii CSJ, CSM urmează să anunțe concurs pentru 9 funcții de judecător, în vederea selectării candidaților din rândul avocaților, procurorilor și profesorilor universitari în domeniul dreptului. Astfel, în corelare cu prevederile art. 144 alin. (2), viitorul complet care va examina contestațiile judecătorilor va fi constituit în exclusivitate din judecători numiți din afara corpului de magistrați, cu 0 experiență în funcția de judecător, fapt care ridică anumite îngrijorări în privința „calității” procedurilor judiciare. Referitor la textul: „Curtea Supremă de Justiție admite contestația doar în cazul în care constată existența unor circumstanțe care puteau duce la promovarea evaluării și dispune reluarea procedurii de evaluare”, Curtea reține că în esență, se desființează controlul judecătoresc în privința actelor CSM cu privire la</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Candidații din rândul non-judecătorilor sunt juriști cu cel puțin 10 ani de experiență profesională (pentru avocat, procuror) sau cel puțin 6 ani experiență (pentru judecător al Curții Constituționale sau al Curții europene pentru Drepturile Omului), iar calitățile și abilitățile profesionale ale acestora vor fi apreciate de CSM în baza criteriilor stabilite de lege.</p> <p>Îngrijorarea privind constituirea completului „în exclusivitate din judecători numiți din afara corpului de magistrați, cu 0 experiență în funcția de judecător” nu poate constitui un argument în condițiile în care nu toți absolvenții Institutului</p>

evaluarea judecătorilor CSJ. Conform art. 206 alin. (1) lit. a) și art. 224 alin. (1) lit. a) din Codul administrativ, scopul unei acțiuni în contestare este de a verifica legalitatea unui act administrativ contestat. Aceasta vizează atât aspecte ce țin de circumstanțele de fapt, precum și cele de drept, inclusiv respectarea procedurii de emitere a actelor administrative. Prin limitarea rolului Curții la stabilirea existenței unor circumstanțe care puteau duce la promovarea evaluării, fără posibilitatea de a fi apreciată legalitatea actelor respective precum și procedura de emitere a acestora, dreptul de acces la o instanță de judecată, este afectat grav. Curtea amintește că dreptul la un proces echitabil garantat de art. 6 § 1 impune existența unei căi judiciare efective care să permită revendicarea drepturilor civile [Béleš și alții împotriva Republicii Cehe, pct. 49; NăitLiman împotriva Elveției (MC), pct. 112].

Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni⁴ a statuat că, hotărârile CSM cu privire la numirea, transferarea, promovarea, răspunderea disciplinară și eliberarea din funcție a judecătorilor [...] ar trebui supuse unui control judecătoresc.

Conform Recomandării Comitetului de Miniștri CM(2010)125, asemenea proceduri ar trebui să fie conduse de o autoritate independentă sau de o instanță cu toate garanțiile a unui proces echitabil și să ofere judecătorului dreptul de a contesta decizia și sancționare.

Totodată, reieșind din prevederile art. 16 alin. (4) din proiect și având în vedere că Comisia de evaluare substituie competențele Autorității Naționale de Integritate, Serviciului Fiscal de Stat și organelor de urmărire penală (actele cărora pot fi contestate în instanța de judecată în modul prevăzut de lege), constatările comisiei de natură fiscală, penală sau de domeniul declarării averii și intereselor, practic, se află în afara controlului judecătoresc.

Național al Justiției au experiență, iar după numire în funcția de judecător contribuie la înfăptuirea actului de justiție de rînd cu judecătorii cu experiență.

În context, nu poate fi ignorată experiența unui judecător al Curții Constituționale sau al Curții europene pentru Drepturile Omului care ar putea deveni judecător la CSJ sau a unui avocat/procuror cu o activitate notorie.

			<p>Astfel, având în vedere că dreptul judecătorului de a contesta hotărârile cu privire la evaluare este unul iluzoriu, Curtea avizează negativ propunerea respectivă.</p> <p>Astfel, Curtea avizează negativ propunerea respectivă.</p>	
<p>(3) Contestația se examinează în ședință publică, la care sunt invitați pentru prezentarea poziției judecătorului vizat și reprezentantul Consiliului Superior al Magistraturii. La necesitate pot fi invitați și alți participanți.</p>		18.		
<p>(4) Recuzarea întregului comitet de judecată, precum și depunerea cererii de recuzare cu rea-credință în mod repetat, abuziv, cu scopul de a tergiversa procesul de examinare a contestației nu se admite.</p>	UARM	19.	<p>Alin. (4) art. 18 propunem a fi exclus, or ține de competența completului de judecată de a constata inadmisibilitatea cererii de recuzare în cazul recuzării întregului comitet de judecată (în speță fiind vorba despre recuzarea tuturor judecătorilor din cadrul instanței), respingerea cererii în cazul în care este depusă cu rea-credință, în mod repetat, abuziv, în scop de tergiversare a examinării cauzei. A se vedea în acest dispozițiile alin. (5) și (6) art. 52 Cod de procedură civilă și alin. (3) art. 52 Cod administrativ.</p> <p>De asemenea, pentru a nu tergiversa examinarea contestațiilor împotriva hotărârilor CSM de nepromovare a judecătorilor și având în vedere că în cazul admiterii contestației instanța dispune reluarea procedurii de evaluare de către Comisia de evaluare, propunem, prin derogare de la dispozițiile Codului administrativ, să se prevadă suspendarea de drept a actelor administrative individuale defavorabile contestate, până la soluționarea litigiului, fără posibilitatea solicitării emiterii ordonanțelor provizorii în temeiul art. 215 Cod administrativ.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Procedura propusă prin proiectul de lege este una specială, limitată în timp. Înstituirea unui temei de suspendare nu este necesară.</p>

<p>(5) Decizia completului de judecată este irevocabilă din momentul emiterii. Decizia se consideră emisă din momentul plasării acesteia pe pagina web oficială a Curții Supreme de Justiție și se notifică participanților în termen de 5 zile de la data emiterii.</p>		20.	
<p>Articolul 21. Dispoziții finale și tranzitorii [...] (9) Prezenta lege își încetează acțiunea la data finalizării examinării de către Curtea Supremă de Justiție a ultimei contestații depuse împotriva hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii prevăzute la art. 18.</p>	<p>UARM</p>	21.	<p>Se acceptă. Alin. (9) art. 21 și alin. (4) art. 4 au fost sincronizate</p>

SINTEZA OBIECTIVILOR ȘI PROPUNERILOR
la proiectul Legii privind evaluarea externă a judecătorilor
și candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție

Organele care au înaintat propuneri sau obiectii	Nr.	Conținutul obiectivilor sau propunerii	Opinia Ministerului Justiției
Ministerul Finanțelor	1.	<p>Totodată, potrivit autorului, potențial implementarea proiectului poate necesita alocări de mijloace financiare suplimentare din bugetul de stat, legate de posibila demisie a judecătorilor CSJ, care la această etapă nu pot fi estimate de către Consiliul Superior al Magistraturii, întrucât impactul financiar urmează a fi stabilit ulterior după finisarea evaluării judecătorilor și candidaților la funcția de judecători al CSJ.</p> <p>În acest context, se propune ca Consiliul Superior al Magistraturii, în calitate de organ de administrare judecătorească, prioritizând necesitățile stringente, să identifice posibilități de acoperire a costurilor condiționate de demisia judecătorilor, din contul alocațiilor prevăzute în bugetul de stat pe anul 2023 pentru instanțele judecătorești, inclusiv prin redistribuirea interne de alocații.</p>	<p>Precizare</p> <p>Propunerea nu ține de competența Ministerului Justiției, dar se va înainta un demers de informare a CSM în acest sens.</p>
Curtea Supremă de Justiție	2.	<p>1. „<i>Reiterăm faptul că în Opinia sa din 2019 (pct. 18-19, 37- 40, 84) dar și cea din 2021, Comisia de la Veneția a constatat deja, situația extraordinară în care se află Republica Moldova cu privire la starea gravă în justiție</i>”.</p> <p>Argumentul autorului prezintă un fals cras. Comisia de la Veneția atât în opinia din 2019 cât și cea din 2021 nu și-a arogat competența de a face asemenea constatări. Extrasele invocate de către autor nu se referă la Republica Moldova: par. 18-19 – se referă la „anumite constatări” însăși ale autorului expuse în nota informativă prezentată Comisiei de către același autor; par. 37-41 – anumite constatări cu referire la Albania și Ucraina; par. 84 – „At the end, it falls ultimately within the competence of the Moldovan authorities to decide whether the prevailing situation in the Moldovan judiciary creates sufficient basis for subjecting all the sitting Supreme Court judges to extraordinary re-evaluation as provided by the draft law”.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Textul citat în aviz a fost preluat nu din nota informativă, ci din Opinia Comisiei de la Veneția nr. CDL-AD(2019)020 – pct. 84 de la secțiunea „VI. Concluzii”. Pentru evitarea oricăror confuzii prezentăm conținutul integral al punctului respectiv, care nu trebuie interpretat separat de context:</p> <p>„84. As the Venice Commission has considered in the past in other contexts, critical situations in the field of the judiciary, as extremely high levels of</p>

	<p>În opinia Curții, autorul a neglijat constatările Comisiei de la Veneția, prezentând propria versiune ca o constatare a Comisiei.</p>	<p>corruption, may justify equally radical solutions, such as a vetting process of the sitting judges. At the end, it falls ultimately within the competence of the Moldovan authorities to decide whether the prevailing situation in the Moldovan judiciary creates sufficient basis for subjecting all the sitting Supreme Court judges to extraordinary re - evaluation as provided by the draft law.”</p> <p>Documentul invocat, în original, poate fi vizualizat la linkul: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2019)020-e</p>
<p>3.</p>	<p>2. „<i>Citatul invocat din par. 47 al Opinieii Comisiei de la Veneția nr. CDLAD(2022)024 se referă la o versiune anterioară a proiectului de lege, în care rolul CSM în procesul de evaluare nu era reglementat suficient, iar Comisia de evaluare era împuternicită să adopte o „decizie”. Subliniem faptul că prevederile respective au fost modificate conceptual. Drept urmare, potrivit versiunii proiectului prezentat repetat spre avizare, Comisia de evaluare va întocmi un raport, ce va fi transmis la CSM. Subliniem că anume CSM va fi împuternicit cu dreptul de a accepta sau nu concluziile din raportul Comisiei de evaluare și de a decide în privința eliberării sau nu din funcție a judecătorilor”.</i></p> <p>Proiectul propus instituie o comisie de evaluare, cu competențe directe de a face constatări, concluzii, ce au efect direct asupra carierei judecătorilor în exercițiu.</p> <p>Instituirea unui asemenea organ nu se încadrează în prevederile art. 123 alin. (1) din Constituție, or norma respectivă stabilește expres organele abilitate cu atribuții în ceea ce ține de cariera judecătorilor – Consiliul Superior al Magistraturii, care își exercită atribuțiile în mod direct sau prin intermediul organelor sale specializate. Acest fapt exclude participarea altor organe, structuri, comisii în acest proces!</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Prevederile constituționale sunt respectate prin faptul că deciziile referitoare la cariera judecătorilor vor fi luate de Consiliul Superior al Magistraturii, care va avea dreptul inclusiv de a respinge raportul Comisiei de evaluare și de a dispune reluarea procedurii de evaluare.</p> <p>În context, precizăm că există și alte autorități/instituții, care deși nu fac parte din „organele specializate ale CSM”, totuși deciziile și hotărârile lor au impact direct asupra carierei judecătorului, constituind chiar și temei de drept de eliberare din funcție, fără ca CSM să aibă posibilitate de a le respinge sau reexamina (de ex.: actele ANI, rezultatul negativ al testului de integritate</p>

	<p>Astfel, făcând trimitere la par. 47 al Opiniei Comisiei de la Veneția nr. CDLAD(2022)024, Curtea Supremă de Justiție a punctat asupra faptului că evaluarea extraordinară a judecătorilor, promovată de autor, presupune intervenție legislativă la nivel de lege organică și nu implică modificări ale normelor constituționale (modificarea art. 123 din Constituția Republicii Moldova).</p> <p>Comisia de la Veneția a reamintit autorului că orice acțiuni care vizează cariera judecătorilor, trebuie să respecte normele constituționale!</p> <p>Modificarea conceptuală a proiectului invocată de către autor, precum că CSM va fi împuternicit cu dreptul de a accepta sau nu concluziile din raportul Comisiei de evaluare, în nici o măsură nu înlătură viciile de constituționalitate!</p>	<p>profesională, constatarea incapacității de muncă).</p> <p>Prin Opinia sa din decembrie 2022, Comisia de la Veneția a salutat modificările operate în proiect, privind consolidarea rolului CSM în calitate de organ decisiv în luarea hotărârii privind integritatea judecătorului evaluat.</p> <p>Drept urmare, argumentele de neconstituționalitate nu pot fi reținute.</p>
4.	<p>5. „Reiterăm argumentele din cadrul primei avizări: „Demisia presupune încetarea raporturilor de muncă din proprie inițiativă. În cazul judecătorilor, între momentul depunerii cererii de demisie și momentul „acceptării acesteia” apare o perioadă de timp de câteva zile/săptămâni. Persoanele care vor depune cerere de demisie, refuzînd astfel să participe la evaluarea integrității, nu au „dreptul moral” de a participa în perioada respectivă la adoptarea actelor judecătorești de dispoziție”.</p> <p>Curtea reiterează, atunci când se dezbate proiecte de acte normative, este preferabil ca subiecții antrenați în dezbaterile respective să opereze cu argumente juridice, bazate pe acte normative. În ceea ce privește „moralitatea”, Curtea reiterează că categoriile filozofice excedează domeniul dreptului și respectiv, nu generează efecte juridice. În acest sens, Curtea sugerează autorului să studieze cadrul normativ referitor la momentul producerii efectelor juridice a cererii de demisie.</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>Textul „Judecătorii care au demisionat astfel nu pot deveni din nou judecători timp de 7 ani.” a fost exclus.</p>
5.	<p>11. „Subliniem că verificarea efectuată de Comisia de evaluare nu are drept scop substituirea unui proces penal și nici nu are efectele unui proces penal. Pe parcursul ultimilor ani, activitatea autorităților menționate s-a dovedit a fi mai puțin eficientă în raport cu încălcările comise de unii judecători. Comisia de evaluare nu va substitui nici una din autoritățile respective, ci va folosi informația din bazele de date”.</p> <p>Inițial, Curtea constată că argumentele autorului par cel puțin evazive și nepertinente.</p> <p>Reieșind din textul normei propuse, Comisia poate face anumite constatări cu privire la integritate, suspiciuni de acte de corupție sau admiterea unor încălcări</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Din considerentul că hotărârea finală referitoare la cariera judecătorului va fi luată de CSM, și nu de Comisia de evaluare, s-a considerat inoportună contestarea în instanță a „constatărilor Comisiei de evaluare”.</p>

	<p>fiscale, Acest fapt constituie o substituie a competențelor autorităților statului responsabile de aceste domenii. Curtea a indicat acest argument în evidențierea faptului că constatările Comisiei cu privire la aceste aspecte se află în afara controlului judecătoresc. Prin prisma art. 18 alin. (2) din proiect Curtea Supremă de Justiție admite contestația doar dacă constată existența unor circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea evaluării.</p> <p>Cu alte cuvinte, constatarea încălcărilor menționate de către organele statului precum Autoritatea Națională de Integritate, Serviciul Fiscal de Stat și organele de urmărire penală, pot fi contestate în instanța de judecată, pe când constatările Comisiei cu referire la aspectele menționate - nu pot fi contestate.</p> <p>La fel, cu referire la anumite expuneri ale autorului precum: „<i>activitatea autorităților menționate s-a dovedit a fi mai puțin eficientă în raport cu încălcările comise de unii judecători</i>”, Curtea amintește că potrivit art. 40 alin. (1) din Legea cu privire la Guvern nr. 136 din 07 iulie 2017, Raporturile Guvernului cu alte autorități publice se bazează pe spirit de colaborare și suport reciproc.</p>	
6.	<p>14. „<i>Cu referire la interdicția de a ocupa anumite funcții, subliniem faptul că aceasta nu se va aplica prin actul Comisiei de evaluare. Reiterăm că hotărrea finală va fi luată de CSM, în baza raportului întocmit de Comisia de evaluare și a materialelor din dosarul persoanei evaluate. Subliniem că proiectul reglementează expres împuternicirile CSM-ului de a accepta sau de a nu accepta raportul Comisiei de evaluare. Referitor la consecințele respective, menționăm că comentariile Comisiei de la Veneția se refereau la o versiune anterioară a proiectului de lege, în care era prevăzută o interdicție pentru 10 ani de a ocupa anumite funcții expres stabilite (para 61 din Opinia Comisiei de la Veneția nr. CDLAD(2022)024). Subliniem că prevederea respectivă a fost modificată, fiind micșorată durata interdicției (de la 10 ani la 7 pentru funcția de judecător și 5 pentru celelalte funcții/profesii) și revizuită lista funcțiilor (s-a exclus serviciul public). Remarcăm că în cadrul consultării ulterioare a proiectului cu Comisia de la Veneția, aceasta nu a obiectat referitor la redacția nouă a alineatului respectiv”.</i></p> <p>Deși (după cum pretinde autorul) Comisia nu a obiectat referitor la redacția nouă a alineatului respectiv, Curtea remarcă că din perspectiva pct. 190 a Regulamentului Guvernului, ține de competența participanților la avizare să obiecteze, iar obiecțiile formulate în mod firesc, ar trebui combătute. La fel,</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>Pe parcursul elaborării proiectului de lege, inclusiv la etapa elaborării conceptului evaluării externe a judecătorilor și procurorilor, a fost asigurată posibilitatea tuturor părților interesate, inclusiv Curții Supreme de Justiție de a prezenta și expune opinia referitor la proiect.</p> <p>Drept urmare, dreptul „de a obiecta” nu a fost încălcat.</p> <p>Referitor la invocarea Regulamentului Guvernului, precizăm că acest act normativ nu conține nici o prevedere ca ar obliga autorul proiectului să accepte în totalitate „obiecțiile” formulate de participanții la procesul de avizare/consultare publică.</p>

	<p>reieșind din argumentele autorului, rămân de neînțeles motivele privind neacceptarea obiecțiilor Curții.</p>	<p>Totodată, urmare a celei de-a doua rundă a consultărilor, proiectul a fost ajustat în sensul excluderii interdicției de a exercita profesiile liberale.</p>
<p>7.</p>	<p>17. „Candidații din rândul nonjudecătorilor sunt juriști cu cel puțin 10 ani de experiență profesională (pentru avocat, procuror) sau cel puțin 6 ani experiență (pentru judecător al Curții Constituționale sau al Curții europene pentru Drepturile Omului), iar calitățile și abilitățile profesionale ale acestora vor fi apreciate de CSM în baza criteriilor stabilite de lege. Îngrijorarea privind constituirea completului „în exclusivitate din judecători numiți din afara corpului de magistrați, cu 0 experiență în funcția de judecător” nu poate constitui un argument în condițiile în care nu toți absolvenții Institutului Național al Justiției au experiență, iar după numire în funcția de judecător contribuie la înfăptuirea actului de justiție de rând cu judecătorii cu experiență. În context, nu poate fi ignorată experiența unui judecător al Curții Constituționale sau al Curții europene pentru Drepturile Omului care ar putea deveni judecător la CSJ sau a unui avocat/procuror cu o activitate notorie”.</p> <p>Curtea nu a subestimat competențele absolvenților INJ, a judecătorilor Curții Constituționale sau ai Curții Europene pentru Drepturile Omului, Curtea a încercat să puncteze autorului asupra competențelor necesare pe care ar trebui să le posede judecătorii care vor examina asemenea cauze sensibile și complexe, având ca obiect cariera judecătorilor.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Nivelul minim al experienței necesare pentru a candida la funcția de judecător CSJ, stabilit în proiect este suficient pentru a garanta profesionalismul candidaților respectivi.</p> <p>Mai mult ca atât, condițiile suplimentare cu privire la competențe vor fi stabilite de CSM, urmare a aprobării regulamentului de selectare a judecătorilor CSJ.</p>
<p>8.</p>	<p>La final, în urma analizei sintezei obiecțiilor și propunerilor la proiect Curtea constată că în esență, toate argumentele/ obiecțiile formulate de către subiecții avizării cu referire la conținutul proiectului nu au fost acceptate, refuzul fiind motivat prin argumente neverosimile. În acest sens, se impune concluzia că de fapt, procesul de avizare este unul mimat, realizat în vederea creării aparenței respectării etapelor și regulilor procesului de legiferare.</p>	<p>Precizare</p> <p>Reiterăm faptul că pe parcursul elaborării proiectului de lege, inclusiv la etapa elaborării conceptului evaluării externe a judecătorilor și procurorilor, a fost asigurată posibilitatea tuturor părților interesate, inclusiv Curții Supreme de Justiție de a prezenta și expune opinia referitor la proiect.</p> <p>Subliniem că faptul neacceptării majorității propunerilor unuia din subiecții procesului de</p>

			<p>avizare/consultare publică nu este un indicator obiectiv pentru calificarea procesului dat drept unul „mimat”. Or, existența divergențelor de opinii este un lucru absolut normal într-o societate democratică. Mai mult ca atât, sunt propuneri ce au fost acceptate, iar altele nu au constituit propuneri, ci comentarii, la care s-au făcut precizări.</p> <p>Totuși, se constată că majoritatea comentariilor CSJ sunt lipsite de fundament și de propuneri constructive, fapt ce denotă rezistența față de reforma propusă și nu dă un semnal bun pentru cetățeni.</p>
<p>Procuratura Generală</p>	<p>9.</p>	<p>Cu referire la proiectul de hotărâre pentru aprobarea proiectului de Lege privind evaluarea judecătorilor și candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție:</p> <p>În vederea respectării recomandărilor Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare al Academiei de Științe a Moldovei, stabilite în Hotărârea nr.205 din 25 iulie 2016 cu privire la aprobarea recomandărilor de aplicare a normelor ortografice de scriere a lui "â" și "sunt" în limba română, în denumirea actului cuvântul "HOTĂRIRE" urmează a fi scris corect din punct de vedere ortografic - "HOTĂRĂRE".</p>	<p>Se acceptă. Textul a fost redactat.</p>
	<p>10.</p>	<p>Cu referire la proiectul de Lege privind evaluarea judecătorilor și candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție:</p> <p>1. La articolul 3 alin. (4) sintagma "alin. (4)" urmează a fi substituită cu sintagma "alin. (3)".</p>	<p>Precizare: Articolul 3 nu conține o astfel de trimitere.</p>
	<p>11.</p>	<p>2. La articolul 3 alin.(5) opinăm pentru excluderea propoziției "Judecătorii care au demisionat astfel nu pot deveni din nou judecători timp de 7 ani." Considerăm că, această prevedere este abuzivă prin limitarea drepturilor judecătorilor de a activa.</p> <p>Menționăm că, conform prevederilor art.43 alin.(1) din Constituție "Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii". Tot aici este</p>	<p>Se acceptă. Prevederea respectivă a fost exclusă din proiect.</p>

necesar de punctat că, conform prevederilor art. 17 din Legea nr. 544/99 cu privire la statutul judecătorului, independența judecătorului este asigurată prin procedul de numire, suspendare, demisie și eliberare din funcție.

Cu referire la limitarea dreptului judecătorului de a deveni din nou judecător în cazul depunerii cererii de demisie peste termenul de 20 de zile din momentul intrării în vigoare a Legii supuse avizării, considerăm necesar de menționat recomandările din Opinia comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei privind proiectul de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție, adoptată în cadrul celei de-a 132-a sesiune plenară (17-18 iunie 2022) ”...sistemul de verificare trebuie să fie pus în aplicare în cadrul garanțiilor constituționale, în special în ceea ce privește independența sistemului judiciar, și poate fi justificat numai în cazul unor circumstanțe excepționale, după ce au fost luate în considerare toate celelalte metode de responsabilitate judiciară”.

În context, menționăm că, în Opinia comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei privind proiectul de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție, adoptată în cadrul celei de-a 120-a sesiune plenară (11-12 octombrie 2019) ”orice sistem de vetting prevăzut de proiectul de lege și punerea sa în aplicare ar trebui să respecte Constituția actuală și, în special, dispozițiile constituționale privind independența sistemului judiciar”.

În această ordine de idei, concluzionăm că, una din modalitățile de protejare a libertății de muncă a judecătorului urmează a fi instituția demisiei și dreptul la demisie, care nu poate genera consecințe nefavorabile.

Tot aici, considerăm oportun de menționat că, prevederile art.3 alin. (5) poartă un caracter discriminatoriu. Conform prevederilor art.26 alin. (8) din Legea nr. 544/99 cu privire la statutul judecătorului - ”Demisia, judecătorului se sistează și în cazul numirii repetate a acestuia în funcția de judecător”. Astfel, depunerea cererii de demisie peste termenul de 20 zile de la intrarea în vigoare a Legii supuse avizării, se echivalează cu nepromovarea evaluării și, respectiv, judecătorii vor fi privați în valorificarea dreptului său de a activa în calitate de judecător timp de 7 ani, contrar prevederilor enunțate supra, spre deosebire de judecătorii care au depus cererea până la intrarea Legii în vigoare.

	<p>3. La articolul 7 alin.(1) lit.g) nu sunt clare raționamentele autorului proiectului de Lege de a include în lista cerințelor de corespundere a calității de membru al Comisiei de evaluare cerința - cunoașterea la un nivel suficient a limbii engleze. De menționat că, cunoașterea limbii engleze nu este o condiție pentru subiecții evaluării menționați la art.3 din proiectul de Lege supus avizării. Tot aici, este necesar de a remarca că, această condiție va limita esențial numărul candidaturilor la membri ai Comisiei de evaluare.</p>	<p>Se acceptă parțial. Cunoașterea limbii engleze este necesară pentru a sigura o bună comunicare între membrii Comisiei de evaluare, fără intermediari (traducători). Or, 3 din aceștia vor fi cetățeni străini și este necesară cunoașterea acestei limbi la un nivel minim ce ar asigura comunicarea eficientă.</p>
13.	<p>4. La articolul 7 alin. (3) pct. 2) lit. c) opinăm pentru excluderea cuvântului "flagrant". Or, comiterea unei infracțiuni deja constituie un temei pentru revocarea membrului Comisiei de evaluare.</p>	<p>Se acceptă. Textul a fost modificat, cuvântului „infracțiunea flagrantă” fiind substituită cu „infracțiunea comisă cu intenție.</p>
14.	<p>5. La articolul 7 alin. (3) pct. 2) lit. e), propunem de revizuit termenul "mai mare de 30 zile". Conform prevederilor art. (2) alin. (1) din proiectul de Lege supus avizării "Evaluarea reprezintă un exercițiu excepțional unic și limitat în timp". Tot aici e de menționat că, conform prevederilor art. alin. (5) "În cazul încetării calității de membru al Comisiei de evaluare în baza temeiurilor stabilite la alin. (3) pct.1)-3), președintele Comisiei de Evaluare [...] sesizează Parlamentul, în vederea organizării procesului de selectare și numire a unui nou membru...". Astfel, considerăm că, termenul de 30 zile prevăzut în procedura stabilită în vederea organizării procesului selectării și numirii unui nou membru al Comisiei, al cărui mandat a încetat conform prevederilor art.7 alin. (3) pct. 2) lit. e), poate bloca sau tergiversa activitatea Comisiei de evaluare.</p>	<p>Nu se acceptă. Pentru evitarea blocajelor în activitatea Comisiei de evaluare, la art. 14 alin. (2) din proiect este prevăzut faptul că Ședințele Comisiei de evaluare se desfășoară cu participarea a cel puțin 4 membri.</p>
15.	<p>6. La articolul 9 alin. (4), în vederea coroborării prevederilor proiectului de Lege supus avizării cu prevederile art. 71 din Codul muncii, considerăm judicios de exclus cuvântul "temporar".</p>	<p>Se acceptă. Cuvântul „temporar” a fost exclus.</p>
16.	<p>7. Opinăm pentru excluderea din Articolul 17 a prevederilor alin.(5) și anume - "Judecătorul eliberat din funcție conform alin. (4) nu are dreptul de a exercita funcția de judecător timp de 7 ani, de a fi admis și de a exercita profesiile de: procuror, avocat, notar, administrator autorizat, executor judecătoresc, precum și funcții de demnitate publică timp de 5 ani din data rămânerii definitive a</p>	<p>Se acceptă parțial. Din lista interdicțiilor stabilite în proiect pentru persoanele care nu vor promova evaluarea integrității, a fost exclusă interdicția de a exercita profesiile de procuror și profesiile de</p>

	<p>hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii” din aceleași raționamente expuse în pct.2 al prezentului aviz.</p> <p>La capitolul dat, sunt relevante și statuările din Opinia comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei privind proiectul de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție, adoptată în cadrul celei de-a 132-a sesiune plenară (17-18 iunie 2022): ” Comisia de la Veneția susține că consecințele unei evaluări negative propuse la articolul 143 alineatul (6) sunt disproporționate, deoarece includ interzicerea exercitării majorității profesiiilor juridice (inclusiv a celor liberale, precum cea de avocat) pentru o perioadă de timp excesiv de lungă. (10 ani), fără nicio evaluare a proporționalității cu gravitatea infracțiunii, și ar trebui să fie reconsiderate”3.</p>	<p>avocat, notar, administrator autorizat, executor judecătoresc și funcțiile de demnitate publică.</p>
17.	<p>8. La articolul 18 alin. (2) considerăm judicios de revizuit sintagma ”Curtea Supremă de Justiție admite contestația doar dacă constată existența unor circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea evaluării...” prin prisma Hotărârii Curții Constituționale nr. 5 din 14.02.2023 privind excepțiile de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea nr.26 din 10 martie 2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor4.</p>	<p>Se acceptă. Art. 18 alin. (2) a fost modificat.</p>

Ministru

Semnat electronic

Veronica MIHAILOV-MORARU